

הביאני חדריו

גליון 199

מדרן המשגיה שליט"א

אל תיראי תולעת יעקב

שיחה שנמסרה בפרשת שמות תשס"ג*

ופתאום שמו עליהם תוית שאין להם אותו רמת שוויון, ואח"כ הגבירו ששמו עליהם שרי מסים, יש עליהם הטלי מסים יותר מאשר בני המדינה, 'למען ענותו בסבלותם' - פשוט להציק ולגרום שהוא ירגיש מעונה שהוא סובל, אדם באופן טבעי לא קל לו להרגיש כלא רצוי, בנ"א נמצא במקום ועל כל צעד ושעל מוכיחים לו שהוא שונה, אומר העברי לעצמו א"כ מדוע אני צריך דוקא לגור כאן הרי אי"ז כלל נחמד להרגיש כך שמתנהגים אליו כאל מטרה של למען ענותו בסבלותיו, חייבו אותם לעבוד למען המדינה שנותנת את חסותה עליהם והם בנו את פתום ואת רעמסס, וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, אבל התוצאות בשטח 'ויקוצו מפני בני ישראל' בכל מקום זה כקוצים בעיני הגויים, העם התרבה הרבה מעבר לפרופורציות נורמליות של שבט המתרבה והתוצאה היא 'ויקוצו מפני בני ישראל' נעשו קוצים בעיניהם בכל מקום יהודי מקבל הערה מלעיגה ואפי' יותר מכך האם זה פשוט לחיות כך? כזה סבל והשפלה, איך עושים את זה? וכל עברי שואל את עצמו מדוע אני צריך לעבור מסע של השפלות כאלה.

ובהמשך המצב מחמיר 'ויעבידו מצרים את בני' בפרך' הם כבר נהפכו לשבט עבדים, אינם רק אזרחים מסוג ג', אלא הם נהפכו לעבדים גמורים, כל מצרי יש לו זכות להשתמש בכל יהודי כעבד לכל מטרה, וזכותו להשתמש ביהודי ולנצל את כוחותיו,

שנכנס למסכת יסורים בלי שיקבל עתה שום תמורה אלא רק בניו וצאצאיו ברור לנו ללא שום ספק שהוא יודע בבירור שהתועלת שתהיה לו מכך אינה ניתנת לשיעור כלל.

כשאנו לומדים פרשת שמות זהו הדבר המפליא שאנו רואים כאן, הרי עם ישראל לא נפלו למצרים עד שבתאריך מסוים הקב"ה החליט להוציא אותו ולהופכו לעם אלוקי, אלא הם ירדו למצרים במסלול ידוע וכבר אברהם אבינו קיבל את המידע 'גר יהיה זרעך בארץ לא להם ארבע מאות שנה ועבדום וענו אותם', זהו צורת בנין והתגלמות האומה, יעקב אבינו והשבטים יורדים למצרים והם יודעים למה הם יורדים, למצב של 'ועבדום וענו אותם', ועוד יותר מכך כשיעקב אבינו עשה ההסכם עם עשיו הוא הסכים לשלם את התמורה הזו של גלות מצרים של ועבדום וענו אותם ד' מאות שנה, ויעקב אבינו קיבל את זה על עצמו.

הפסוקים בתורה 'ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף ויאמר אל עמו וכו' הבה נתחכמה לו' וכו', ברש"ר הירש מעמיד מאוד יפה את סגנון הגישה איך שלא היה שום סיבה להעמיד את בני ישראל כנחותי דרגה במשהו, אלא רק בדבר צדדי שכיון שזרים הם 'פן ירבה על שונאינו', אבל שום דבר מעשי, לא היה להם שום חסרון, הם אזרחים ישרים והגונים, והארץ מרוצה מהם, כדאי למצרים לנצל אותם, לא היה שום סיבה לתת להם את התווית שהם בזכויות קטנות ופחותות מאשר אזרח רגיל במצרים,

כשאנחנו מתחילים ללמוד את הפרשיות של גלות וגאולת ישראל המבנה של בנין בית ישראל באופן מעשי יש לנו כאן ענין שצריך לקוות להקב"ה שנזכה לבטא אותו כמו שצריך ולהפיק את התועלת הנצרך לנו.

הפרשה הזו - פרשת שמות - פרשת בנין בית ישראל היא פרשה שיש בה הרבה לימוד, למשל אם אנו רואים משהו שקונה חפץ ומשלם ע"ז מחיר גבוה, ובשביל זה הוא מכניס את עצמו למצב שהוא נצרך לחיות חי דוחק, ככל שדוחק עצמו יותר ומשלם יותר, ומרחיב את זמני החובות ליותר זמנים, לפי זה אנו רואים כמה שהוא סבור שזה כדאי לו, אם תראה שאדם לא קיבל כלום בידו שום דבר ממשי, ובכ"ז שילם הון עתק ונכנס לחובות ולחיות חיי דוחק בלי שיש לו שום דבר, מבינים לפי זה שסבירותו על הכדאיות היא עוד יותר גבוהה כיון שעושה מעשה עצום זה ללא שיקבל כלום לידיים, אך יש משהו שהוא עוד יותר מכך, אנחנו פה בעולם הזה יודעים שאדם מוכן לשלם כל מחיר ובלבד שיהיה לו פחות יסורים' אם ח"ו האדם במצב של יסורים ויודע שע"י מחיר כלשהוא יכול להיפטר מזה הוא משלם מחיר גבוה, אבל להיכנס למצב של יסורים ללא כל מחיר אין דבר כזה, שהרי אין תמורה השווה ליסורים, שהרי האדם ישלם הכל בשביל שלא יהיו לו יסורים, לו יצוייר שבנ"א בכ"ז מסכים להיכנס למסכת של יסורים בשביל לקבל תמורה, ברור שהוא דבר שא"ל לשער את גודל התמורה, עאכ"כ אם נראה א'

* מכתבי ידידנו הרב ש.י. שניידר שליט"א, ותשוח"ח לו.

לנו את התמורה שהוא מעמד הר סיני, אחרי מעמד הר סיני, אחרי שאנו אומה אלוקית כבר יש לנו את התמורה בידיים, ואנו מסכימים כל סבל, כל השפלה, כל מרירות, לא משנה כמה זמן, שהרי זה שוה את הסבל שיש לנו את המחיר בידיים, אנחנו אלוקיים, אבל בני ישראל במצרים איך הם נשארו על עמדם? רק מכח האבות הקדושים רק עם הפנים לעתיד בלא לדעת שיש לו רוח וזה גופא הרוח שהוא שומר על העובדה שהוא בן אברהם יצחק ויעקב, והוא צריך לשמר את המשפחה העברית שיהיה ממנה אומה אלוקית.

נחשוב באיזה ק"ו אנו צריכים לחשוב באיזה רמה להתייחס לעצמנו, אנו אחרי יציאת מצרים, ואחרי מעמד הר סיני, יש לנו כבר את הרכוש קיים בידיים, וחוף מזה הרי יש לנו ג"כ עתיד, שכל זה תפארת היא לנו לנגד מלכנו בוראנו וכבוד גדול, ולכן יש לשמוח במה שנסבול ונשא מן הצרות, ואבדת הממון, והגלות, והפסד עניניו.

הכוזרי כותב נוסחה ואם ייאשנו שטנו מזה, באומריו: 'התחיינה העצמות האלה', לגודל מה שנכחדנו מגוי, ונשכח זכרנו וכו', יחשוב באיכות יציאת מצרים, שיחשוב מה היה מצבם לפני שיצאו ממצרים ומה שקרה ביציאה הזאת מאיזה שפל עד איזה פסגה הגיעו ביציאה זאת, וא"כ אנחנו שכבר אחרי, עם יציאת מצרים ועם מעמד הר סיני, ולא יהיה רחוק בעינינו אפי' אם לא ישאר מהם אלא א' [ח"ו לא יעלה ולא יבוא] אף יחיד זה לא יתייחס כמש"כ 'אל תיראי תולעת יעקב' אם היה א' גיבור עשיר חכם וכו' ומת וקברו אותו ונשאר תולעת בקבר התולעת מרמזת לכל העבר המפואר של האדם, אף שהיום רואים רק תולעת, כך ממשיך הנביא לתת לכל א' וא' את כל העוצמה, כי מכל א' אפשר להגדיל ולהגביר מזה הכל יכול לצמוח חזרה, אף אם המרחק בין המציאות של העבר למציאות של ההווה יהי' כההפרש בין האדם לתולעת מ"מ אל יתייחס, כלל ישראל במצרים הוכיחו איך שאפשר לעבור מעבר קשה, ובכל זאת לחיות במצב נפשי נכון, ולמה? כי הם צאצאים של אברהם יצחק ויעקב, וליצור אומה אלוקית, אנו על אחת כמה וכמה!

מה איכפ"ל שהוא לא זה שיהיה מהאומה שהוא ימות לפני, אבל הוא יודע שהמסלול הזה הוא בשביל שבגמר המסלול יהי' אומה שיוציא הקב"ה מארץ מצרים, וכמו ששבחו חז"ל ששום אשה לא הפילה את וולדה, והיינו שעמד כל הזמן מול עיניהם המטרה של יציאת אומה ממצרים, הם לא שינו את שמם, לא את לשונם, ולא את מלבושם, כיון שהם עתידים להיות אומה אלוקית. הם חיו בהרגשת תפקיד זה מבהיל את הרעיון שיש אפשרות להיות יהודי-עברי לעבור חיים שלכא"ו במסגרת האזרחית כ"כ משפילה ואינו נשפל בעיני עצמו שהוא מרגיש שזה תפקידו, ואין לו שום חשק להחליף זהות ולהיות משהו אחר, ומשתדל שיהיה לו צאצאים רבים אחריו שיהי' מסגרת של אומה, אף שהיום עוד אין לו שום דבר ובכ"ז לשלם הוא כבר משלם, מי שילם פעם בכזה תשלום לעבור כזו מסכת יסורים ומררות עשרות עשרות שנים הוא אשתו בניו וצאצאיו והכל למטרת יצירת האומה, כך כלל ישראל בנו את האומה, ששילמו את המחיר לפני קבלת התמורה, יותר נכון לומר כי הם הרגישו שזה גופא קבלת התמורה.

כשהרמב"ם מבאר לאנשי תימן שסבלו את הסבל מהגויים מאוד, שזה המצב של כלל ישראל במשך כל השנים, והוא תפקידנו לעמוד בכל הנסיונות האלה, ושלמה המלך דימה את האומה החסידה לאשה יפה שאין בה דופי 'כולך יפה רעיתי ומום אין בך', ובנ"י אומרים לאלה הגורמים את הנסיונות בכל המצבים במשך כל הדורות, לא לעזוב את מה שכבר זכינו פעם, התוכלו להראות לי 'מחולת המחנים' שמחת מעמד הר סיני, התוכלו להראות לי דוגמת מעמד הר סיני שהיה מחנה אלוקים כנגד מחנה ישראל, שנאמר 'ויוצא משה את העם לקראת האלוקים', וחכמת המשל וסודו שאמר מלת 'שובי ד' פעמים שהוא ד' אופנים של נסיונות שאנו נרדפים לצאת מן הדת, והתשובה המנצחת על כך זהו מחולת המחנים, התוכלו להראות לי כשמחת מעמד הר סיני, וראה גדולת האומה שסובלים הצרות והשמדות ואנו מחשיבים עצמנו כצאן טבחה - 'נחשבנו כצאן טבחה' עליך הורגנו כל היום, זוהי התפארות עצומה, כלל ישראל מסכימים לעבור הכל, כיון שכבר יש

והם מתרבים לאין שיעור, והתוצאה מכך היא שיש למצרים הרבה עבדים, 'ובפרך' כ' הרש"ר הירש דהכוונה כמו נפרך בציפורן, לפורר את הבנ"א להפוך אותם לבלתי אנושיים, יש לכל בנ"א גבול עצמי בו הוא מרגיש את עצמו, העבודה המצרית היתה כ"כ משפילה לפורר את האישיות לגמרי, 'וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים' - בפסוקים האלה כתוב את כל המסכת 'כי גר יהיה זרעך, ועבדום, וענו אותם' ואח"כ סדר הגזירות להרוג ילדים בטרם הם נולדים בתחילה בחסוי ואח"כ בגלוי, ומצרים מסתובבים בבתי יהודים לראות אם יש ילד יהודי כדי להטביעו, ופרעה שוחט 150 ילדים בבוקר, וכן בליל, רואים באיזה רמה מתייחסים לשבט הזה כאילו אין להם זכות קיום וכל קיומם במצרים הוא לנצל את הכח שלהם ואת האינטליגנציה השכלית שלהם, וכל עברי שוב שואל את עצמו למה אני סובל, מהי הסיבה שגורמת לי לסבול כך שאני תת רמה באנושות בעולם.

מבהיל הנוסח שכתוב בחז"ל שכשבא משה לכלל ישראל והודיע להם שהקב"ה רוצה לגאול אותם, הם עונים לו, עדיין לא עבר ארבע מאות שנה, כאילו בנ"א אומר לך עוד לא נרמסתי מספיק, עוד יש לי אפשרות לשחיקה יותר מזה, הרשב"א בתשובה כותב ומתפעל לראות בכך מעלתם של בני אנשי אמת שרצונם לסבול ולהשפל ולהיות למרמס בשביל שיהיה גאולה אמיתית ז"א שנשאר להם עוד אישיות והיא שידעו שהם נרמסים ונשפלים בשביל להיווצר אומה אלוקית הם עוד לא יודעים מה זה אבל זאת היא אישיותם, יש להם קבלה מאבותם איך הגואל יאמר 'פקוד פקדתי' וכו', ודאי שכל מכה כואבת כל השפלה דורכת אבל שווה את המחיר וכשהוא יודע שהמחיר שוה, א"כ האישיות שלי נשארה, הוא עברי, והיינו שאני עתיד להיות עם אלוקי, ובשביל זה שוה להיכנס לכור הברזל זה להיות עבד מעונה ולחיות חיים מרים, אבל לא הצליחו לשבור את הרגש שאני עם יהודי עם אלוקי, כלל ישראל ידע מה תפקיד שלהם, וכמו שכתוב בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל שרצו להרבות ילודה והנקודה פה שהמטרה שעמדה מול עיניהם, להעמיד אומה, וא"כ

וירא בסבלותם'

נאמר בביהמ"ד דחניכי הישיה"ק בב"ב

אביך אל תעזוב - זה הקדוש ברוך הוא, אל תעבור על דבריו שהרי עליך שנאו שיעבור חבירך על דברך".

ואמרו חז"ל (ירושלמי נדרים פ"ט) "ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר 'בצלם אלוקים ברא אותו' זה כלל גדול מזה". אומר בן עזאי שקודם צריך להבין שחברו הוא גם כן צלם אלוקים, וזה כלל גדול הימנו. החיים רצים והאדם שוכח שהשני הוא גם אדם, ושוכח לחוש שיש עוד נברא שנברא בצלם. יש הרבה מעשה חסד, אבל צריך 'לב חסד' ולא רק 'מעשה חסד'.

כשם שהתורה מעידה על משה 'וירא בסבלותם', כיוצא בזה התורה העידה על אהרן 'וראך ושמה בלבו', ואמרו חז"ל (שבת קל"ט) "מפני מה זכה אהרן לחושן המשפט על לבו, מפני ש'וראך ושמה בלבו' מי יכול לישא את משפט בני ישראל על לבו בבואו לפני ה', מי שחש את לב האחר, הוא יכול להביא לפני ה' את משפט בני ישראל. כשאהרן נכנס לפני ולפנים עם החושן, הלא בזה הוא מביא את משפט בני ישראל לפני ה', את תפילת בני ישראל לפני ה', ואם הוא לא חש את לבם, איך יוכל להביא תפילתם לפני ולפנים.

מיתת כה"ג מכפרת, ואיתא בחז"ל (מכות י"א ע"ב) "וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משה אותו בשמן הקדש, וכי הוא מושחו? אלא זה שנמשח בימיו. ומאי הוה ליה למעבד, היה לו לבקש רחמים ולא ביקש". הכהן הגדול שלבו הוא לב כלל ישראל, היה לו לבקש רחמים על כל אחד ואחד היה עליו לחוש את כל אחד ואחד על לבו.

אהרן היה הנביא במצרים לפני משה, וכשהקב"ה שלח את משה, אהרן היה צריך להיות המתורגמן שלו ומלכתחילה היה צריך להיות הפוך, ועם כל זה אהרן 'שמח בלבו'. וכן להיפך, משה רבנו שימש בכהונה בשבעת ימי המילואים, והכהונה הייתה למשה, וניטלה ממשה וניתנה לאהרן, וכשמשה שימש אותו הוא 'שמח בלבו', ולא די שלא התקנא כל אחד בגדולת חברו שניטלה ממנו וניתנה לאחיו, אלא אדרבה שימש אותו בגדולתו.

ואם היה לאדם את הלב הזה, הוא היה זוכה להגיע למדרגות נשגבות, לחושן המשפט על לבו, ולא רק להביא את תפילות ישראל וצרכי ישראל לפני ה', אלא חושן משפט זהו גם הבנת המשפט, ו'הרוצה להחכים' זה תלוי לפי ה'שמח בלבו', ורק מי שיש לו לב טהור, יכול להחכים, רק לו יכול להיות לב חכמה.

שוטרי ישראל זכו להיות בסנהדרין על ידי הלב טהור שסבלו את סבלם של ישראל, וזכו לא רק לשפוט ולהנהיג את כלל ישראל, אלא גם להכריע את המשפט, להבין את המשפט. שרק לב טהור יכול להבין חכמה, לב שאיננו טהור לא יכול להבין חכמה, לב אבן לא יוכל להבין, ורק לב בשר יכול להבין חכמה.

רבי אלעזר בן ערך אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם, לב טוב. וזה אותו רבי אלעזר בן ערך שהיה כמעייין המתגבר, משום שזה תלוי בזה, מי שיש לו לב טוב, הוא זוכה למעיין המתגבר בחכמה.

"ויהי בימים ההם, ויגדל משה ויצא אל אחיו, וירא בסבלתם. וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, ויפן כה וכה וירא כי אין איש, ויך את המצרי ויטמנהו בחול" (שמות ב, יא).

משה רבינו זכה להגיע למדרגה הגבוהה ביותר שהגיע נברא, והוא היה המנהיג של ישראל, מוסר התורה וכו', והתורה פירטה מאוד מעט במעשיו כיצד זכה להגיע לזה. וכאן נאמר 'וירא בסבלותם' - משה רבנו בזכות מה זכה להיות מנהיג ישראל, כיון שהיה מיצר בצרתן של ישראל. רק מי שלבו יכול לחוש את לבם של ישראל, הוא יכול להנהיג את ישראל.

וכתב הרמב"ם (פ"ג ממלכים ה"ו) על המלך "שלבו הוא לב כל קהל ישראל", ובלי זה אינו יכול להיות מלך. דוד המלך כותב בתהילים (ע"ב) "ישפט עניי עם, וישיע לבני אביון, וידכא עושק" - זה התפקיד של המלך, לחוש את הצער ואת מה שיש בלבו של כל אחד ואחד, וזה היה אצל משה, שלבו היה חש את צערן של ישראל, 'וירא בסבלותם', ומכח זה הוא היה יכול להיות מנהיג.

על הפסוק דלהלן "ויהי בימים הרבים ההם" (שמות ב, כג), אומרים חז"ל: לפי שהם ימי צער, לפיכך קרואים 'ימים רבים', אבל כאן שנאמר 'ויהי בימים ההם ויגדל משה', לא נאמר 'ימים רבים', משום שכאן משה היה ונשתתף בצערן. לא היה זה ימי צער כיון שמה רבינו היה עמם במצרים ונצטער בצרתם על ידי כן הוקל והוסר צערם, ורק כשמה היה במדין, אז הם היו ימי צער.

מצינו גם שמה רבנו היה מוכן לוותר לאהרן ואמר "שלח נא ביד תשלח", בשביל שלא תהיה חלילה פגיעה באהרן. משה רבנו היה ליבו 'לבב כל ישראל' והוא הרגיש וראה בסבלותם של ישראל, והוא גם הסכים שבשביל שיתכפר לישראל ימחק שמו מפרשה בתורה, ואמר 'מחני נא מספרך אשר כתבת'.

ואמרו חז"ל (במד"ר בהעלותך טו) "כשאמר הקדוש ברוך הוא אספה לי שבעים איש מזקני ישראל, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבש"ע, איני יודע מי ראוי ומי אינו ראוי. אמר לו: 'אשר ידעת כי הם זקני העם ושוטרי', אותן הזקנים והשוטרים שהיו מוסרין עצמן ללקות עליהם במצרים במתכנת הלבנים, יבאו ויטלו בגדולה הזו. ולפי שמסרו עצמן ללקות על הצבור, לפיכך 'ונשאו אתך במשא העם'. ללמדך שהשוון הקדוש ברוך הוא למשה, מכאן את למד שכל מי שמוסר עצמו על ישראל, זוכה לכבוד ולגדולה ולרוח הקדש".

וזה לא תכונה רק של מנהיג, אלא אדם שלא מרגיש בלבו את לב האחר, לא רק שלא ראוי להיות מנהיג - וכל אדם חובתו לשאוף להיות ראוי להיות מנהיג, לא רק זה, אלא זה חובת האדם שבלבו ישא את לב חברו, שלא יוכל לסבול עוול, שלא יוכל לסבול רשע, לאהוב צדק ולשנוא רשע, וכמו שכתוב (תהילים מ"ח) "אהבת צדק ותשנא רשע, על כן משחך אלוקים שמן ששון מחבירך". מי ששנוא רשע ואוהב צדק, ולבו לב צדק שלא יוכל לסבול עוול, זוכה ל'על כן משחך אלוקים שמן ששון מחבירך'.

ואיתא בחז"ל (שבת ל"א ע"א) "דעלך סני לחברך לא תעביד - זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא, זיל גמור". ומי שיש לו את הלב להרגיש 'מה דעלך סני לחברך לא תעביד', יש לו לב לקיים את כל התורה כולה. ואפילו הבין אדם למקום תלוי בבין אדם לחברו, וכמו שכתב רש"י שם "ריעך וריע

הגאון דבי מרדכי גוטסגנדה שליט"א

איסור 'לא ילבש' פרק א'

נהגו ישראל בימי השובבי"ם להתחזק בענין קדושת ישראל, בתקופת הפרשיות שלומדים על גלות וגאולת מצרים, שהיא מקור שורש הטומאה בעולם 'ערות הארץ', והקב"ה הוציאנו מכר מסוגלים ימים אלו לענין זה, וכידוע א' מאיסורי התורה 'לא ילבש' גם הוא מהותו מענין זה וכמש"כ החינוך שורש המצוה של לי לבש "להרחיק מאמתנו הקדושה דבר ערוה וכל ענין וכל צד שיהיה הכישלון באותו דבר מצוי מתוכו, וכענין שאמרנו ז"ל על דרך משל (סנהדרין קו א) שאלהינו שונא זימה". [לאחר השובבי"ם א"ה נשוב להלכות שמיטה בס"ד]

איסור 'לא ילבש'

כתיב בפרשת כי תצא (כב, ה): לא יהיה כלי גבר על אשה, ולא ילבש גבר שמלת אשה, כי תועבת ד' אלקיך כל עשה אלה.

ובשו"ע (יורה דעה סי' קפב ס"ה): לא תעדה אשה עדי האיש, כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיו"ב (ממלבושי האיש לפי מנהג המקום ההוא. טור), או שתגלח ראשה כאיש. ולא יעדה איש עדי אשה כגון שילבש בגדי צבעונים וחלי זהב, [במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימין אותו החלי אלא נשים].

פלוגתת התנאים

ומקורו בגמ' (בנזיר נח ע"ב נט ע"א) דתניא: לא יהיה כלי גבר על אשה מאי ת"ל, אם שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש, הרי כבר נאמר תועבה היא, ואין כאן תועבה. אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים, ואשה שמלת איש ותשב בין האנשים. רבי אליעזר בן יעקב אומר, מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה, ת"ל לא יהיה כלי גבר על אשה, ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן איש בתיקוני אשה, [שלא יכחול ושלא יפרסם בבגדי צבעונים של אשה. רש"י]. ע"כ. [וכ"ה בתרגום כדברים שם].

ומבואר לדעת ת"ק האיסור מה"ת במלבוש אשה ורק כשגם ע"י כן הולך ויושב בין הנשים וכו', [וגם לפי"ז דוקא בלבוש כל מלבושי אשה, דנראה ע"י"ז כאשה, ע"י בינת אדם סי' צד], אבל בלא"ה - דאינו תועבה - אינו אסור מה"ת, [והנה אפ"ל דאף לת"ק יאסר עכ"פ מדרבנן (ואפי' בגד א'), וכהעברת שיער וכדלהלן, אמנם ע"י היטב כביאור הגר"א (סק"י), ודו"ק].

אבל לדעת ראב"י האיסור מה"ת אפילו בלא"ה בעצם תיקון איש בתיקוני אשה לחור, [וכן מאידך אסור לאשה בכלי זיין לחוד]. והכי קי"ל. [ובענין גדרו איסור אשה בכלי זיין - יתבאר בס"ד בהמשך].

ומבואר בב"י בשם הסמ"ג דמודה ראב"י גם לאיסור לבישת איש מלבושי אשה [ואיפכא], גרידא, וכפשטא דקרא, וכ"ה בחינוך (מצוה תקמב) - וכש"כ הוא, ע"ש בב"י ובביאור הגר"א (סק"ו). [וזהו לא כשיטת הב"ח בכונת הסמ"ג, וע"ע בב"י"א (סוס"י צד) מדברי הסמ"ק, וית' להלן].

הלכה

והנה להלכה קיי"ל (סי' קפב ס"ה) כדעת ראב"י דאסור מן התורה בכ"ז, וכנ"ל. ולכן אין להקל בזה בספקות, ואפילו בלבישת בגד א' (וכדלהלן), וכדין ספק דאורייתא לחומרא. [ע"י בינ"א שם].

גם בקטן אסור משום חינוך, ולהלבישו אף אסור משום ספיה, וכשאר איסורים שבתורה. [וע"ע מנחת יצחק (ח"ב סי' קח, ב) בענין האיסור על המלביש].

בפסקי הרמב"ם

והנה בגמ' בנזיר (טו) מייית פלוגתא [בברייתות וב' לישיני לרבי יוחנן] במעביר שיער בית השחי ובית הערוה אם לוקה משום לא ילבש, או דאי"ז מד"ת אלא מדברי סופרים, וביארה הגמ' דמאן דאמר מדברי סופרים מיביע ליה לקרא לכדתנא קמא דראב"י ע"ש.

ואמנם הרמב"ם (פי"ב מע"ז ה"י) פסק כדעת ראב"י, ומאידך פסק (לעיל ה"ט) כמ"ד דהמעביר שיער בית השחי ובית הערוה אינו אלא מדברי סופרים, [וכ"ה בשו"ע שם ס"א, וכ"ד הרי"ף וכ"כ הבי"ב ב' הרא"ש], ותמה ע"ז הבי"ב (יו"ד שם), וכתב לבאר - וכ"ה בכס"מ - די"ל דלא אסר ראב"י מה"ת אלא במידי דמינכר, [לדעת ראב"י ע"ז הוי תועבה, ומשום דמצוי למייתי מנייהו ליהי תועבה דמחלף איש באשה וכו', וע"ע בפ"י רש"י עה"ת, ובבינ"א סוס"י צד, ודו"ק], משא"כ שיער בית השחי ובית הערוה דהוו במקום מכוסה ואינם נראים לעין, [ולא כדעת הסמ"ג דראב"י לא הייש

ללשון תועבה, וס"ל דגם העברת שיער ביה"ש אסורה מה"ת]. וע"ע בב"ח ובמפרשים. (וע"ע מש"נ להלן לענין

בגד פנימי ומכוסה).

טעם האיסור

בטעם איסור 'לא ילבש', כתב הרמב"ם בספר המצוות (ל"ת לט) דזהו מחוקות הגויים, [וביאור עוד דלכן כתבם הרמב"ם בהלכות ע"ז], ולהלן (ל"ת ט) כתב דפעמים יעשה לעורר זימה ופעמים למיני ע"ז ע"ש. והחינוך (מצוה תקמב) הביאו וביאר דאם יהיו מלבושיהן שוין יתערבו אלו עם אלו.

והעירו לדון עפ"י בכמה נפ"מ בין הטעמים, (ומיהו אכתי הוו רק 'טעמא דקרא', ודו"ק, וע"ע להלן מדברי המנ"ח ובדברי השד"ח):

- הנה האיסור אפילו בבגד אחד, ואע"פ דאכתי ניכרים בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה, וכמבואר בב"י דדומי' דאסרה תורה כלי זיין לאשה. [וכ"ה ברמ"א שם]. ובבינת אדם (סי' צד) כתב דלטעם החינוך הנ"ל, זהו שייך רק כשלוש כל בגדי אשה [וכת"ק דראב"י], אבל למאי דקי"ל כראב"י שפיר אפילו מלבוש א' אסור מה"ת. [ואולי הוי כעין 'לא פלוג' בדאורייתא, וי"ל בזה].
- במקום שגם אנשים רגילים במלבוש זה, ליכא איסורא (וכדיתבאר בס"ד בהמשך), ודנו הפו' אי מהני מנהג אנשים עכו"ם - ובערוגות הבושם (יו"ד סי' קלח) ר"ל דתלי' בהטעמים הנ"ל, דאי משום דמביא לזימה י"ל דהכא ל"ש, אבל משום חוקות הגויים אסור גם בזה. [שוב העירנו אאמור"ר זצ"ל הכ"מ בעיקר התיירא דמלבוש השוה לאנשים ונשים, דהא מ"מ האיכא להטעם דשמא יתערבו אלו עם אלו, ועיין].
- עוד העירו נפ"מ לכא' היכא דזהו בינו לבין עצמו (וכגון לבישה תחת בגדים וכיו"ב) - דמ"מ להטעם דע"ז אסור, ואמנם לדעת הרמב"ם (כנ"ל) העברת שיער ביה"ש דאינו מינכר איסורו רק מדרבנן. וע"י בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' קח, א) שהוכיח כנ"ד לאיסור, ולהרמב"ם ושו"ע י"ל דהיינו עכ"פ מדרבנן, וע"ש עוד, [ומכש"כ במקום העשוי להתגלות דאסור].
- וכו' כרם שלמה (סי' ק"ט טו) כ' בשם גדולי ההוראה להתיר בגד שאינו נראה (ובאינו עשוי להתגלות), ודבזה אף ל"ג מדרבנן. [נמרון הקה"י זצ"ל (ארחות רבינו ח"ג עמ' קח) החמיר בזה, ואפי' במכוין לצורך רפואה ע"ש]. [וראה עוד בס' כרם שלמה (השמטות) בשם מרן הגריש"א זצ"ל דגריבים אינו בכלל בגד גבי איסורא דלא ילבש. ויש ביאור בשמו דאינו בגד חשוב, אך י"א דכונתו רק באינו עשוי להתגלות כלל (ככתבן מגפים), וכנ"ל].
- ובמנחת חינוך (מצוה תקמב) כ' לענין טומטום [ואנדרוגינוס], דלכא' תלי' בהטעמים הנ"ל, אך ע' פנים לתורה ומפני הטעם שנראה לנו אין אנו יכולים לפסוק דין, דאפשר דגוה"כ הוא ואין אנו יודעים ע"ש, [וילבישו רק בגד השוה לאיש ולאשה. כרם שלמה ס"ק יז]. וע"ע בשדי חמד (ח"ג עמ' 107), ועוד יתבאר בס"ד בהמשך.

הביאני חדריו

וי"ל ע"י חבר תלמידים חניכי הישיבה הקדושה.
הדברים המובאים בגליון בדרך כלל, הינם מכתבי תלמידים וכד' ולא עברו את שבט ביקורתם של רבותינו שליט"א.
הגליון נועד בעיקר עבור בני הישיבה לדורותיה, החפצים להמשיך להתחנך ולהתעלות כבימי קדם לאורה ובדרכה של הישיבה.

לקבלת הגליון ולהערות והארות
0539747@gmail.com | 4 שולחנ' 08-9747479